

**ДО УВАГИ СТУДЕНТІВ! ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ
СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ № 18 ВАМ НЕОБХІДНО:**

1. Опрацювати питання винесені на семінарське заняття в залежності від обраного вами рівня:

1.1 Для задовільного рівня достатньо просто відповідей на п'ять питань викладених в плані семінарського заняття

1.2 Для достатнього та високого рівня вам необхідно:

➤ **виконати реферат** по одній з запропонованих тем або виконати дослідницьку роботу (див. вимоги до реферату наведені в Додатку 1);

➤ **створити презентацію** (не менше 10 слайдів, не рахуючи титульного та останнього слайда) відповідно до обраного питання. Рекомендовано ознайомитися з вимогами до створення презентації за посиланням <http://www.hmapo-pedagogics.kh.sch.in.ua/news/id/12>

2. Пройти онлайн тест за посиланням яке буде надіслано вам в чат відеоконференції

Реферат та презентація повинні містити титульну сторінку, де необхідно зазначити наступне:

**Реферат/Презентація
до семінарське заняття № ____
з дисципліни «Конституційне право України»
на тему: «_____»
виконав (-ла) студент-(ка) групи П - ____**

_____
(ПІБ)

Оцінка буде виставлятися з урахуванням повноти відповіді, правильності, охайності в оформленні.

Тема дисципліни: Порядок діяльності Верховної Ради України

Семінарське заняття 18

Тема: Конституційний статус Верховної Ради України

План

1. Охарактеризуйте ВРУ як орган законодавчої влади
2. Проаналізуйте законодавчий процес та його стадії
3. Охарактеризуйте суб'єктів права законодавчої ініціативи
4. Проаналізуйте функції ВРУ їх поняття та зміст
5. Охарактеризуйте спеціальні парламентські процедури

Література

Базова:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30 (зі змінами і доповненнями).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Регламент ВРУ від 10 лютого 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 29 (зі змінами і доповненнями).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17/stru#Stru>

Допоміжна

1. Майданник О.О. Конституційне право України: Навч. посіб. – К: Алерта, 2017. – 380 с. https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Maid_2011_1.pdf
2. Конституційне право України: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Ю.М. Тодики, В.С. Журавського. - К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2015. – 412 с.

Ключові поняття

Парламент, процес, законодавча ініціатива, стадії законодавчого процесу

Рекомендовані реферати

1. Зовнішньополітична діяльність Верховної ради України та міжпарламентські зв'язки
2. Особливості законотворчого процесу у Верховній Раді України
3. Законодавчий процес в Україні: проблеми теорії і практики

Питання для актуалізації пізнавальної діяльності студентів:

1. Дайте визначення поняттю «законодавчий процес»
2. Дайте визначення поняттю «законодавча ініціатива»
3. Які ви можете назвати стадії законодавчого процесу
4. Хто є суб'єктами права законодавчої ініціативи ?
5. В який строк Президент підписує закон ?

Дослідницька робота

1. Проблема визначення народу як суб'єкта права законодавчої
2. Види законодавчих процедур в Україні та Євросоюзі (порівняльно-правова характеристика)

Методичні рекомендації

При підготовці відповіді на *перше питання* слід зазначити що відповідно до ст. 75 КУ - «єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент - Верховна Рада України».

Верховна Рада України є парламентом нашої країни, одним із вищих органів держави, який уособлює законодавчу гілку влади та виступає від імені Українського народу.

Верховна Рада України – конституційний, постійнодіючий, однопалатний (монокамеральний), загальнонаціональний, колегіальний, представницький орган Українського народу, що формується шляхом загальних, рівних, прямих виборів при таємному голосуванні, і наділений Конституцією України рядом важливих нормотворчих, представницьких, установчих, контрольних та інших функцій, які здійснюються ним в порядку, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України.

Верховна Рада України є однопалатним парламентом і згідно зі ст. 82 Конституції України вона є повноважною за умови обрання не менш як 2/3 від її конституційного складу ($450/3 \cdot 2 = 300$).

Однією з істотних особливостей українського парламенту є його однопалатність. Така структура яка не є типовою для великих і середніх держав, але в Україні на це є вагомі причини об'єктивного і суб'єктивного характеру. Однопалатна структура українського парламенту зумовлена насамперед тим, що Україна є унітарною державою (ст. 2 Конституції), становлення парламентаризму в Україні (в його класичному розумінні) перебуває на початковому етапі, українське суспільство і, як наслідок цього, український парламент є лише відносно структурованими, а організація державної влади за принципом її поділу на законодавчу, виконавчу і судову утвердилася в Україні далеко ще не в усіх відношеннях та іншими обставинами.

В *другому питанні* необхідно визначити що таке законодавчий процес, визначити його стадії та охарактеризувати процедуру трьох читань.

Законодавчий процес (від лат. processus - проходження, просування вперед) - це врегульована Конституцією і законами України, діяльність парламенту щодо підготовки, обговорення, прийняття законів та їх оприлюднення. Законодавчий процес становлять логічно-послідовні стадії, встановлені Законом України "Про Регламент Верховної Ради України".

Стадії законодавчого процесу - це відносно самостійні комплекси процесуальних дій уповноважених суб'єктів у межах законодавчо визначених процедур, спрямованих на створення і оприлюднення закону.

Стадії законодавчого процесу:

- 1) внесення (подання) законопроекту до парламенту;
- 2) попередній розгляд і обговорення законопроекту у комітетах парламенту;
- 3) обговорення, прийняття рішень щодо законопроекту на пленарних засіданнях Верховної Ради України, тобто прийняття закону або відхилення законопроекту;
- 4) підписання, офіційне оприлюднення закону та набрання ним чинності. Остання стадія законодавчого процесу обов'язково включає процесуальні дії Президента України, оскільки саме за його підписом закон оприлюднюється, за умови що цей закон не ветований ним.

Законодавчий процес поділяється на види:

- 1) конституційний процес, який визначає порядок внесення змін до Конституції України;
- 2) звичайний законодавчий процес, що встановлює порядок прийняття, зміни, втрату чинності законами та іншими актами Верховної Ради України.

Розгляд законопроектів Верховною Радою України здійснюється за процедурою трьох читань:

перше читання - обговорення основних принципів, положень, критеріїв, структури законопроекту та прийняття його за основу;

друге читання - постатейне обговорення і прийняття законопроекту в другому читанні;

третє читання - прийняття законопроекту, який потребує доопрацювання та узгодження, в цілому.

За рішенням Верховної Ради допускається остаточне прийняття законопроекту (крім проектів кодексів і законопроектів, які містять понад 100 статей, пунктів) відразу після першого чи другого читання, якщо законопроект визнано таким, що не потребує доопрацювання, та якщо не надійшло зауважень щодо його змісту від народних депутатів, інших суб'єктів права законодавчої ініціативи

Для відповіді на *третє питання* слід звернутися до положень статті 93 Конституції України, яка визначає що суб'єктами законодавчої ініціативи у Верховній Раді України є:

- 1) Президент України;
- 2) народні депутати України;
- 3) Кабінет Міністрів України.

Законодавча ініціатива - це офіційно встановлений порядок внесення законопроекту до парламенту уповноваженими суб'єктами.

Право законодавчої ініціативи дає можливість уповноваженим суб'єктам представляти у парламенті інтереси осіб, громадян та органів, а також формувати державну волю, враховуючи інтереси членів суспільства.

Право законодавчої ініціативи здійснюється шляхом внесення до парламенту (ч. 5 ст. 89 Регламенту):

1) проектів законів, постанов - законів, постанов Верховної Ради, які містять положення нормативного характеру;

2) проектів інших актів Верховної Ради України - проекти декларацій, постанов, резолюцій, звернень, заяв, що впливають з установчих, організаційних, контрольних та інших функцій парламенту;

3) пропозицій до законопроектів - внесення змін до тексту законопроекту (статей, їх частин, пунктів), зміни порядку розміщення, об'єднання розділів, глав, статей, їх частин і пунктів, а також виділення тих чи інших положень в окремі розділи, глави;

4) поправок до законопроектів - виправлень, уточнень, усунення помилок і текстових суперечностей.

При аналізі функцій Верховної Ради (*четверте питання*) студентам слід пам'ятати, що Верховна Рада здійснює чимало функцій і має для їх реалізації відповідні повноваження, передбачені Конституцією. Визначення парламенту як органу законодавчої влади зумовлене насамперед назвою однієї з його функцій (законодавчої функції), яка є пріоритетною, провідною, але далеко не єдиною.

Множинність функцій парламенту не суперечить його природі як органу законодавчої влади. Вона зумовлена тим, що парламент, як і інші органи державної влади, у властивих їй формах бере участь у здійсненні багатьох функцій держави, як об'єктних, зумовлених змістом діяльності держави (політичної, економічної, соціальної, культурної, екологічної), так і інших функцій, зокрема "технологічних", владних функцій (законодавчої, установчої тощо).

Головними функціями Верховної Ради є:

✓ законодавча - у загальних рисах вона полягає у прийнятті законів, внесенні до них змін, визнанні їх такими, що втратили юридичну силу, скасуванні або у призупиненні їх дії.

Складовою частиною цієї функції є також законопроектна робота, внесення законопроектів на розгляд Верховної Ради та їх обговорення, а також видання законів, проведення відповідних наукових досліджень, зокрема, з проблем ефективності і розвитку законодавства, наукової експертизи законопроектів тощо.

✓ Установча (державотворча, організаційна) - не менш важливою, функцією Верховної Ради серед її головних функцій є установча (державотворча, організаційна) функція. Пріоритетними напрямками діяльності парламенту по здійсненню цієї функції є, звичайно, формування або участь у формуванні органів виконавчої і судової влади, а також формування власних, парламентських структур; призначення чи обрання на посади,

звільнення з посад, надання згоди на призначення і звільнення з посад осіб інших органів державної влади та державних організацій, сприяння формуванню органів місцевого самоврядування; вирішення питань, що стосуються інших елементів (атрибутів) механізму держави: територіального устрою, Збройних Сил та інших складових механізму держави.

Таким чином, основними напрямками діяльності Верховної Ради по здійсненню установчої функції є:

- участь у формуванні органів виконавчої влади;
- формування органів судової влади;
- створення парламентських структур;
- участь у формуванні інших органів державної влади та державних організацій;
- вирішення питань територіального устрою України і забезпечення формування органів місцевого самоврядування.

Пріоритетним напрямом установчої функції парламенту є призначення виборів Президента у строки, передбачені Конституцією.

Роль парламенту у формуванні органів виконавчої влади за чинною Конституцією істотно змінилася, але він не усунутий від цього напрямку державотворчого процесу. Верховна Рада вирішує, зокрема, питання про надання згоди на призначення Президентом Прем'єр-міністра, може прийняти резолюцію недовіри Кабінетові Міністрів, яка має наслідком відставку Кабінету Міністрів

✓ функція парламентського контролю - важливе місце в діяльності Верховної Ради України, як і парламентів інших країн, посідає парламентський контроль. Контрольна діяльність парламенту досить багатогранна. Якщо установча (державотворча) діяльність, за чинною Конституцією, значною мірою відійшла від Верховної Ради до Президента як глави держави, особливо щодо формування органів виконавчої влади, то традиційна її функція — функція парламентського контролю не лише залишилась, а й певною мірою збагатилася.

Основними напрямками контрольної діяльності Верховної Ради є:

- контроль за діяльністю Кабінету Міністрів України;
- парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини й громадянина та їх захист;
- бюджетно-фінансовий контроль;
- прийняття Верховною Радою рішення про направлення запиту до Президента України;
- запит народного депутата України на сесії Верховної Ради;
- парламентський контроль за діяльністю органів прокуратури;
- здійснення парламентського контролю з окремих питань безпосередньо або через тимчасові спеціальні і тимчасові слідчі комісії.

Одним із пріоритетних напрямів парламентського контролю є контроль за діяльністю Кабінету Міністрів, який підконтрольний та підзвітний Верховній Раді.

До функцій Верховної Ради часом зараховують також бюджетно-фінансову та зовнішньополітичну функції. Верховна Рада, як правило, здійснює ці функції, але вони не вважаються її головними функціями.

В відповіді на **п'яте питання** потрібно спочатку дати визначення «парламентській процедурі», а потім визначити особливості розгляду Верховною Радою України питань за спеціальними процедурами (Розділ V Регламенту ВРУ).

Парламентська процедура - це порядок роботи парламенту. Поняття парламентської процедури включає відповідні шляхи і засоби, з допомогою яких організовується діяльність парламенту. Деякі парламентські процедури відбуваються незвично (нетрадиційно), тому отримали назву спеціальні парламентські процедури.

За спеціальними процедурами Верховна Рада України вирішує складні й особливо значущі для суспільства та держави питання.

Регламент ВРУ визначає такі спеціальні парламентські процедури:

- ✓ розгляд законопроектів про внесення змін до Конституції України (статті 141-151);
- ✓ затвердження Державного бюджету України (статті 152-162);
- ✓ проведення урочистого засідання з приводу складення присяги українському народові новообраним Президентом України (статті 163-166);
- ✓ заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України (статті 167-169);
- ✓ дострокове припинення повноважень Президента України у зв'язку з неможливістю виконання ним своїх повноважень за станом здоров'я, а також у разі усунення Президента України з поста в порядку імпічменту (статті 170-188);
- ✓ затвердження указів Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації, оголошення за поданням Президента України стану війни чи укладення миру, схвалення рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України (статті 189-191);
- ✓ надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсація міжнародних договорів України (статті 192 -203);
- ✓ призначення чи обрання на посади, звільнення з посад, припинення повноважень, надання згоди на призначення чи звільнення з посад посадових осіб, висловлення недовіри Генеральному прокуророві України у випадках, передбачених Конституцією України (статті 205-216);
- ✓ складення присяги Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, членами Вищої ради юстиції, суддями Конституційного Суду України, членами Центральної виборчої комісії (стаття 217);
- ✓ надання згоди на: притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт народного депутата України відповідно до ч. 3 ст. 80 Конституції України, на затримання чи арешт судді Конституційного Суду України, судді суду загальної юрисдикції відповідно до ч. 3 ст. 126, ст. 149 Конституції України (статті 218-221);
- ✓ дострокове припинення повноважень народного депутата України (статті 222-223);
- ✓ розгляд питань, пов'язаних з депутатськими запитами (статті 224- 226);

- ✓ розгляд питань, пов'язаних з парламентським контролем за діяльністю Кабінету Міністрів України (статті 227-232);
- ✓ проведення у Верховній Раді України парламентських слухань (статті 233-236);
- ✓ розгляд питання про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим (статті 237-240).

Додаток 1

ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ

Метою написання реферату є підтвердження рівня опанування слухачами основних положень з обраної тематики, демонстрація знання відповідної літератури, вміння аналізувати матеріал, робити узагальнення та самостійні висновки.

Структура реферату:

- ✓ **титульна сторінка;**
- ✓ **зміст (включаючи план, який повинен розкривати всю суть теми);**
- ✓ **вступ (має бути обґрунтовано значення обраної теми);**
- ✓ **основна частина (розкривається тема реферату шляхом висвітлення основних питань);**
- ✓ **висновки (вони мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу);**
- ✓ **список використаної літератури (необхідно розміщувати в алфавітному порядку, якщо при виконанні реферату використовувалися нормативні документи їх необхідно розміщувати на початку списку);**
- ✓ **додатки (не обов'язково, але за можливості можна додати документи, схеми тощо).**

Вимоги до оформлення реферату.

Обсяг реферативної роботи має складати – 5-10 сторінок. До загального обсягу роботи не входять додатки та список використаних джерел.

Робота має бути надрукована з дотриманням стилістичних і граматичних норм. У тексті обов'язково повинні бути посилання на літературу та інші джерела, що використовувалися при підготовці реферату. Посилання на літературне джерело ставиться у квадратних дужках вказується його порядковий номер у списку літератури та конкретна сторінка, наводиться цитата, точні цифри, дані, наприклад [8, с. 179].

Текст реферативної роботи викладається державною мовою на стандартних аркушах формату А-4 (210 x 297).

*Робота друкується шрифтом Times New Roman, 14 кеглем;
вирівнювання - "За шириною";*

міжрядковий інтервал “Полуторний” (1,5 Lines);

абзацний відступ – п'ять знаків (1,25 см);

верхнє і нижнє поле – 2 см., ліве – 2 см, праве – 1 см.

Абзацний відступ має бути однаковим у всьому тексті і дорівнювати п'яти знакам (1,25 см).

Розділи та підрозділи мають містити заголовки, які належить точно відтворювати у змісті. Заголовки розділів, як правило, розміщують посередині рядка. Назви розділів друкують великими літерами без розділових знаків у кінці, без підкреслень. Заголовки розділів слід починати з належного відступу.

Нумерація сторінок має бути наскрізною. Порядковий номер сторінки позначають арабською цифрою і *проставляють у правому верхньому куті сторінки*. Титульний аркуш включається до загальної нумерації сторінок роботи, але номер сторінки на титульному аркуші, як правило, не проставляють. Розділи слід нумерувати також арабськими цифрами.

Ілюстративний матеріал – малюнки, графіки, схеми тощо слід розміщувати в додатках. На кожний ілюстративний матеріал мають бути посилання в тексті.

Викладач: Бубнєнкова О.О.